

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgement in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgement shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====

ગુજરાત ઉચ્ચ અદાલત, અમદાવાદ

સ્પેશિયલ સિવિલ એપિલિકેશન નંબર ૫૨૩૭/૨૦૧૪

સાથે

સ્પેશિયલ સિવિલ એપિલિકેશન નંબર ૫૨૩૮/૨૦૧૪

થી

સ્પેશિયલ સિવિલ એપિલિકેશન નંબર ૫૨૪૩/૨૦૧૪

મંજૂરી અને સહી માટે:

માનનીય ન્યાયમૂર્તિ શ્રી જયંત પટેલ

સહી/—

અને

માનનીય ન્યાયમૂર્તિ શ્રી સી.એલ. સોની

સહી/—

=====

૧	શું સ્થાનિક સમાવારપત્રોના રિપોર્ટર્સને ચુકાદો જોવાની પરવાનગી આપવામાં આવે છે?	ના
૨.	રિપોર્ટર્સને સંદર્ભિત કરવાં કે નહિ?	હા

૩.	શું ન્યાયમૂર્તિ ચુકાદાની આખરી નકલ જોવાં ઇચ્છે છે?	ના
૪.	શું આ કેસમાં ભારતના બંધારણના અર્થઘટન કે તેનાં હેઠળ કરવામાં આવેલ કોઈ હુકમ સબબ કોઈ મહત્વપૂર્ણ કાયદાકીય પ્રશ્ન સમાવિષ્ટ છે?	ના
૫.	દીવાની ન્યાયાધીશને પરિપત્રિત કરવું કે નહિ?	ના

=====

રામાભાઈ માલજીભાઈ પરમાર (મૃતક)

વિરુદ્ધ

સ્પેશિયલ લેન્ડ એકિવિઝિશન ઓફિસર અને ૨

=====

ઉપસ્થિતિ:

અરજદાર તરફે વિદ્વાન એડવોકેટ શ્રી ચિરાગ પટેલ

સામાવાળા(ઓ) તરફે વિદ્વાન આસિસ્ટન્ટ ગવર્નમેન્ટ પ્લીડર શ્રી ઋત્વિજ ઓઝા

=====

કોરમ: માનનીય ન્યાયમૂર્તિ શ્રી જયંત પટેલ

અને

માનનીય ન્યાયમૂર્તિ શ્રી સી.એલ. સોની

તારીખ: ૦૩/૧૨/૨૦૧૪

સીએવી ચુકાદો

(માનનીય ન્યાયમૂર્તિ શ્રી સી.એલ. સોની)

૧. અમારા વિચારણા માટે નીચે મુજબનો પ્રશ્ન ઉપસ્થિત થાય છે:—

"શું ધ લીગલ સર્વિસીસ ઓથોરિટીઝ એક્ટ, ૧૯૮૭ (જે હવે પછી 'ધ લીગલ સર્વિસ એક્ટ' તરીકે ઉલ્લેખિત છે) હેઠળ લોક અદાલત તરીકે કામ કરતી કોર્ટ દ્વારા ચુકાદો પસાર કરવામાં આવે તે પહેલાં ધ લેન્ડ એક્ટિવિઝિશન એક્ટ, ૧૯૮૪ (જે હવે પછી 'ધ ઓલ્ડ એક્ટ' તરીકે ઉલ્લેખિત છે) ની કલમ ૨૮એ હેઠળ કરવામાં આવેલી અરજને, લેન્ડ એક્ટિવિઝિશન ઓફિસર દ્વારા સદર ઓલ્ડ એક્ટની કલમ ૧૮ હેઠળ આવી કોર્ટ દ્વારા પસાર કરાયેલા ચુકાદાના આધારે વળતરની રકમના પુનઃનિર્ધારણ માટે ધ્યાનમાં લઈ શકાય?

૨. ઉપરોક્ત સામાન્ય પ્રશ્ન તમામ અરજીઓમાં ઉપસ્થિત થતો હોવાથી, અમે આખરી નિકાલ માટે અરજીઓની સુનાવણી સાથે કરી છે અને આ સામાન્ય ચુકાદા દ્વારા તેનો નિર્ણય કર્યો છે.

૩. ટૂંકમાં હકીકતો એ છે કે સદર ઓલ્ડ એક્ટની કલમ ૪ હેઠળની નોટિફિકેશન ૧૨/૦૮/૧૯૮૬ ના રોજ બહાર પાડવામાં આવી હતી, જેમાં નર્મદા સિંચાઈ યોજના માટે કેનાલ બનાવવાના હેતુસર વડોદરા જિલ્લાના વાઘોડિયા તાલુકાના કુમેઠા ગામની અન્ય જમીનો સાથે હાલના અરજદારોની જમીનોનો સમાવેશ

કરવામાં આવ્યો હતો. લેન્ડ એક્ટિવિઝિશન ઓફિસરે ૨૩/૧૨/૧૯૮૬ ના રોજ ચુકાદો જાહેર કર્યો હતો જેમાં રૂ. ૧૫,૦૦૦/- (પ્રતિ ચોરસ મીટર રૂ. ૧.૫૦ પૈસા) આપવામાં આવ્યા હતા. સદર નોટિફિકેશન હેઠળ આવરી લેવાયેલા કેટલાક જમીનધારકોએ સદર ઓલ્ડ એક્ટની કલમ ૧૮ હેઠળ રેફરન્સ દાખલ કર્યા હતા. આવા રેફરન્સ લોક અદાલત સમક્ષ મૂકવામાં આવ્યા હતા. લોક અદાલત સમક્ષ, સંમતિની શરતો મુજબ ચુકાદો પસાર કરવાની અરજ સાથે આંક ૧૪ પર સંમતિની શરતો રજૂ કરવામાં આવી હતી. એવું જણાય છે કે આવી સંમતિની શરતો વિશે જાણ થતાં, હાલના અરજદારોએ ૧૮/૧૦/૨૦૧૨ ના રોજ સદર ઓલ્ડ એક્ટની કલમ ૨૮એ હેઠળ સામાવાળા નંબર ૧ ને અરજો સબમિટ કરી હતી. ત્યારબાદ, સંમતિની શરતોના આધારે, કોર્ટે અન્ય વૈધાનિક લાભો સાથે સંમત થયેલા ઊંચા વળતર માટે ૩૧/૧૦/૨૦ 1 ૨ ના રોજ ચુકાદો પસાર કર્યો હતો.

૪. જ્યાં સુધી સદર ઓલ્ડ એક્ટની કલમ ૨૮એ હેઠળ હાલના અરજદારોની અરજોનો સંબંધ છે, તે સ્પેશિયલ લેન્ડ એક્ટિવિઝિશન ઓફિસર- અહીંના સામાવાળા નંબર ૧ દ્વારા એવા કારણોસર ના મંજૂર કરવામાં આવી છે કે અરજો ચુકાદાની તારીખથી ત્રણ મહિનાની અંદર કરવાની હોય છે પરંતુ તે ચુકાદો પસાર થાય તે પહેલાં કરવામાં આવી છે.

પ. અમે પક્ષકારોના વિદ્વાન એડવોકેટોને સાંભળ્યા છે.

૬. હાલના અરજદારો તરફે ઉપસ્થિત રહેલા વિદ્વાન એડવોકેટ શ્રી ચિરાગ પટેલે રજૂઆત કરી હતી કે સદર ઓલ્ડ એક્ટ હેઠળ જે પ્રતિબંધિત છે તે એ છે કે જો ચુકાદાની તારીખના ત્રણ મહિના પછી અરજ કરવામાં આવે તો સદર ઓલ્ડ એક્ટની કલમ ૨૮એ હેઠળની અરજ પર વિચાર ન કરવો. શ્રી પટેલે રજૂઆત કરી હતી કે જો સદર ઓલ્ડ એક્ટની કલમ ૧૮ હેઠળ ચુકાદો પસાર કરતા પહેલા અરજો કરવામાં આવે, તો વધુમાં વધુ, ચુકાદો ન આવે ત્યાં સુધી તે વિચારણા પાત્ર નથી અને ચુકાદો પસાર થયા પછી આવી અરજો ધ્યાનમાં લઈ શકાય છે. શ્રી પટેલે રજૂઆત કરી હતી કે ગમે તે સંજોગોમાં, હાલના અરજદારોએ લોક અદાલત સમક્ષ સંમતિની શરતો રજૂ થયા પછી અરજો કરી હતી અને વળી ચુકાદો સંમતિની શરતો અનુસાર આપવામાં આવ્યો હોવાથી, ૩૧/૧૦/૨૦૧૨ ના રોજ જે ચુકાદો આપવામાં આવ્યો હતો તે સંમતિની શરતોની તારીખથી પ્રભાવી ગણાશે. શ્રી પટેલે આ રીતે રજૂઆત કરી હતી કે હાલના અરજદારો દ્વારા ૧૮/૧૦/૨૦૧૨ ના રોજ કરવામાં આવેલી અરજોને, તેથી, ચુકાદો પસાર થયા પછી કરવામાં આવી હોવાનું ધ્યાનમાં લેવું જરૂરી હતું. શ્રી પટેલે રજૂઆત કરી હતી કે જ્યાં સુધી ચુકાદો પસાર ન થયો ત્યાં સુધી અરજોનો નિકાલ કરવામાં આવ્યો ન હોવાથી, તેને ચુકાદાની તારીખે પેર્સિડિંગ અરજો તરીકે ગણી શકાય અને ગુણદોષના આધારે તેનો નિર્ણય કરવો જરૂરી હતો. શ્રી પટેલે રજૂઆત કરી હતી કે

સદર અધિનિયમને એવી વ્યક્તિઓ માટે કે જેમની જમીનો સંપાદિત કરવામાં આવી છે તેમના માટે કલ્યાણકારી અધિનિયમ કહી શકાય, એટલા માટે કે વિધાનમંડળ દ્વારા અભિપ્રેત કોઈપણ લાભો તકનીકી વાંધાઓ ઉઠાવ્યા વિના ઉપલબ્ધ કરાવવા જોઈએ, ખાસ કરીને જ્યારે એવો કોઈ કેસ નથી કે હાલના અરજદારોએ લોક અદાલત દ્વારા ચુકાદો આપવામાં આવ્યાના ત્રણ મહિના પછી કલમ ૨૮એ હેઠળ અરજો કરી હતી. તેમણે આથી સ્પેશિયલ લેન્ડ એક્ટિવિઝિશન ઓફિસરને આવી અરજોની ગ્રાહ્યતા અંગે વાંધો ઉઠાવ્યા વિના કાયદા અનુસાર હાલના અરજદારોની અરજો પર તેમના પોતાના ગુણદોષના આધારે વિચાર કરવા અને તેનો નિર્ણય કરવાનો નિર્દેશ આપવા વિનંતી કરી હતી.

૭. ઉપરોક્ત દલીલોની સામે, સામાવાળા(ઓ) તરફે ઉપસ્થિત રહેલા વિદ્વાન આસિસ્ટન્ટ ગવર્નમેન્ટ પ્લીડર શ્રી ઋત્વિજ ઓઝાએ રજૂઆત કરી હતી કે અરજદારોએ ચુકાદો સ્વીકારી લીધો હતો અને સદર ઓલ્ડ એક્ટની કલમ ૧૮ હેઠળ રેફરન્સ ન કરવાનો વિકલ્પ પસંદ કર્યો હતો. શ્રી ઓઝાએ રજૂઆત કરી હતી કે હાલના અરજદારોએ તેમને ઓફર કરાયેલું વળતર સ્વીકારવાનો ઇનકાર કર્યો હોવાથી, તે કોર્ટમાં જમા કરવામાં આવ્યું હતું. શ્રી ઓઝાએ રજૂઆત કરી હતી કે સદર નોટિફિકેશન દ્વારા આવરી લેવામાં આવેલી અન્ય જમીનોના સંદર્ભમાં રેફરન્સ કોર્ટ દ્વારા ચુકાદો આપવામાં આવે તે પહેલાં સદર ઓલ્ડ એક્ટની કલમ ૨૮એ હેઠળ અરજો કરવાનો કોઈ અધિકાર હાલના અરજદારોને મળ્યો ન હતો.

શ્રી ઓઝાએ રજૂઆત કરી હતી કે કાયદો સદર અધિનિયમની કલમ ૧૮ હેઠળ ચુકાદો પસાર કરતા પહેલા આવી કોઈ અરજ કરવાની પરવાનગી આપતો નથી અને તેથી, લેન્ડ Acquisition ઓફિસરે હાલના અરજદારોની અરજો ના મંજૂર કરવામાં કોઈ ભૂલ કરી નથી. શ્રી ઓઝાએ રજૂઆત કરી હતી કે ચુકાદો જે તારીખે આપવામાં આવ્યો અને જાહેર કરવામાં આવ્યો તે તારીખથી પસાર થયેલો કહી શકાય, ન કે પાછલી તારીખથી જ્યારે પક્ષકારોએ સંમતિની શરતો સબમિટ કરી હતી. શ્રી ઓઝાએ આ રીતે અરજીઓ રદ કરવા વિનંતી કરી હતી.

૮. પક્ષકારોના વિદ્વાન એડવોકેટોને સાંભળ્યા પછી, એવું જણાય છે કે હાલના અરજદારોની જમીનો સદર ઓલ્ડ એક્ટની કલમ ૪ હેઠળની એ જ નોટિફિકેશન દ્વારા આવરી લેવામાં આવી છે, જેના સંદર્ભમાં અન્ય જમીનધારકોએ સદર અધિનિયમની કલમ ૧૮ હેઠળ રેફરન્સ કર્યો હતો તે હકીકત વિશે કોઈ વિવાદ નથી. એવું જણાય છે કે જ્યારે રેફરન્સ લોક અદાલત સમક્ષ મૂકવામાં આવ્યા ત્યારે પ્રતિ ચોરસ મીટર રૂ. ૪૦/- ના દરે ચુકાદો આપવા અને સોલેશિયમ, વ્યાજ વગેરે જેવા અન્ય વૈધાનિક લાભો આપવા માટે સંમતિની શરતો રજૂ કરવામાં આવી હતી. આંક ૧૪ (એનેક્ષર-સી) પરની સંમતિની શરતો બે અલગ અલગ તારીખો ધરાવે છે, એક ૨૧/૦૧/૨૦૧૨ છે અને બીજી ૦૧/૧૦/૨૦૧૨ છે. જો કે, હાલના અરજદારો દ્વારા સદર અધિનિયમની કલમ ૨૮એ હેઠળ કરવામાં આવેલી અરજોની તારીખ સાથે કોઈપણ તારીખની

સરખામણી કરતાં, હાલના અરજદારો દ્વારા સામાવાળા નંબર ૧ ને સબમિટ કરવામાં આવેલી અરજો પેટિંગ રેફરન્સમાં સંમતિની શરતો રજૂ કર્યા પછીની હતી.

૯. એનેક્સર-ઈ માંથી વધુમાં એવું જણાય છે કે વિદ્વાન જજે ૩૧/૧૦/૨૦૧૨ ના રોજ સંમતિની શરતોની નીચે આદેશ પસાર કર્યો હતો જેમાં અપલોકન કર્યું હતું કે પક્ષકારોએ આંક ૧૪ પર સંમતિની શરતો રજૂ કરી છે અને તેને સાચી અને યોગ્ય તરીકે સ્વીકારી છે અને તેમની સહીઓ તેમજ અંગૂઠાના નિશાનોની પણ પુષ્ટિ કરી છે, તેથી, સંમતિની શરતો રેકૉર્ડ પર લેવામાં આવે છે. એવું વધુ અપલોકન કરવામાં આવ્યું છે કે જો ચુકાદામાં અન્ય વ્યક્તિઓના નામ અથવા તેમના વારસદારોના નામ હોય, તો તેઓ આદેશ અનુસાર વળતર મેળવવા માટે હકદાર બનશે. આવા આદેશના આધારે, સદર અધિનિયમની કલમ ૧૮ હેઠળ તે જ દિવસે ચુકાદો આપવામાં આવ્યો હતો જેમાં જાહેર કરવામાં આવ્યું હતું કે રેફરન્સના અરજદારો સંમતિની શરતો અનુસાર પ્રતિ ચોરસ મીટર રૂ. ૪૦/- ના દરે વળતર મેળવવા માટે હકદાર રહેશે અને તેઓ સદર ઓલ્ડ એક્ટમાં જોગવાઈ કરાયેલ ૧૨%, ૯% અને ૧૫% ના વૈધાનિક વ્યાજ સાથે ૩૦% સોલેશિયમ મેળવવા માટે વધુ હકદાર રહેશે.

૧૦. સદર લીગલ સર્વિસ એક્ટની કલમ ૨૧ નીચે મુજબ વંચાય છે:-

> ૨૧. લોક અદાલતનો ચુકાદો. –

> (૧) લોક અદાલતના પ્રત્યેક ચુકાદાને સિવિલ કોર્ટની ડિક્રી અથવા, યથાપ્રસંગ, અન્ય કોઈ કોર્ટનો આદેશ માનવામાં આવશે અને જ્યાં કલમ ૨૦ ની પેટા-કલમ (૧) હેઠળ લોક અદાલતને મોકલવામાં આવેલા કેસમાં લોક અદાલત દ્વારા કોઈ સમાધાન અથવા પતાવટ કરવામાં આવી હોય, ત્યાં આવા કેસમાં ચૂકવવામાં આવેલી કોર્ટ-ફી કોર્ટ-ફીઝ એક્ટ, ૧૮૭૦ હેઠળ પ્રદાન કરવામાં આવેલી પદ્ધતિ અનુસાર પરત કરવામાં આવશે.

> (૨) લોક અદાલત દ્વારા આપવામાં આવેલો પ્રત્યેક ચુકાદો અંતિમ અને વિવાદના તમામ પક્ષકારો પર બંધનકર્તા રહેશે, અને ચુકાદા સામે કોઈ પણ કોર્ટમાં અપીલ થઈ શકશે નહીં.

૧૧. સદર લીગલ સર્વિસ એક્ટની કલમ ૨૧ મુજબ, લોક અદાલતના પ્રત્યેક ચુકાદાને સિવિલ કોર્ટની ડિક્રી અથવા, યથાપ્રસંગ, અન્ય કોઈ કોર્ટનો આદેશ માનવામાં આવે છે. આમ, લોક અદાલત દ્વારા આપવામાં આવેલો આવો ચુકાદો માત્ર સિવિલ કોર્ટની ડિક્રી જ નથી પરંતુ રેફરન્સ કોર્ટનો અમલવારી યોગ્ય ચુકાદો બન્યો છે કારણ કે સદર લીગલ સર્વિસીસ એક્ટની કલમ ૨૧ અન્ય કોઈ કોર્ટના આદેશ વિશે પણ ઉલ્લેખ કરે છે.

૧૨. કે.એન. ગોવિંદન કુટ્ટી મેનન વિરુદ્ધ સી.ડી. શાજી, જે એ.આઈ.આર. ૨૦૧૨ એસ.સી. ૭૧૯ માં અહેવાલ થયેલ છે, તે કેસમાં માનનીય સુપ્રીમ કોર્ટે ફકરા ૮, ૧૪, ૧૫ અને ૧૭ માં નીચે મુજબ ઠરાવ્યું છે અને અવલોકન કર્યું છે:—

> "૮. સદર અધિનિયમની કલમ ૨૧, જેને આપણે ઉપર ટાંકી છે, તે એક કાલ્પનિક જોગવાઈની કલ્પના કરે છે, તેથી, તે એક કાનૂની કલ્પના છે કે લોક અદાલતનો "ચુકાદો" એ સિવિલ કોર્ટની ડિકી છે. હાથ પરના કેસમાં, ઉચ્ચ અદાલત સમક્ષ વિચારણા માટે મૂકવામાં આવેલો પ્રશ્ન એ હતો કે "જ્યારે મેજિસ્ટ્રેટ દ્વારા લોક અદાલતને મોકલવામાં આવેલો ફોજદારી કેસ પક્ષકારો દ્વારા પતી જાય છે અને પતાવટની નોંધણી કરતો ચુકાદો પસાર કરવામાં આવે છે, ત્યારે શું તેને સિવિલ કોર્ટની ડિકી તરીકે ગણી શકાય અને આથી તે કોર્ટ દ્વારા અમલવારી યોગ્ય બની શકે?" સંબંધિત જોગવાઈઓ, એટલે કે, સદર અધિનિયમની કલમ ૨૧ ને હાઈલાઈટ કર્યા પછી, ઉચ્ચ અદાલત સમક્ષ એવી દલીલ કરવામાં આવી હતી કે લોક અદાલત દ્વારા પસાર કરાયેલા પ્રત્યેક ચુકાદાને સિવિલ કોર્ટની ડિકી માનવામાં આવવી જોઈએ અને તે કોર્ટ દ્વારા અમલવારી યોગ્ય હોવી જોઈએ. કમનસીબે, સદર દલીલ ઉચ્ચ અદાલતને ગ્રાહ્ય ન હતી. બીજી તરફ, ઉચ્ચ અદાલતે એવો નિષ્કર્ષ કાઢ્યો છે કે જ્યારે કોઈ ફોજદારી કેસ લોક અદાલતને મોકલવામાં આવે છે અને લોક અદાલતમાં પતી જાય છે, ત્યારે પસાર કરાયેલા ચુકાદાને માત્ર તે ફોજદારી કોર્ટના આદેશ તરીકે

ગણવો જોઈએ અને તેને સિવિલ કોર્ટની ડિકી તરીકે અમલમાં મૂકી શકાય નહીં. એવું કહ્યા પછી, ઉચ્ચ અદાલતે આખરે નિષ્કર્ષ કાઢ્યો કે "ફોજદારી કોર્ટ દ્વારા ફોજદારી કેસ મોકલવા પર લોક અદાલત દ્વારા પસાર કરાયેલા ચુકાદાને, પહેલેથી જ નિષ્કર્ષ કાઢ્યા મુજબ, માત્ર ફોજદારી કોર્ટના આદેશ તરીકે જ અર્થઘટન કરી શકાય છે અને તે સિવિલ કોર્ટ દ્વારા પસાર કરાયેલી ડિકી નથી" અને પ્રિન્સિપલ મુનિસિફના આદેશની પુષ્ટિ કરી જેમણે ફોજદારી કોર્ટ દ્વારા ફરિયાદ મોકલવા પર લોક અદાલત દ્વારા પસાર કરાયેલા ચુકાદાને અમલમાં મૂકવાની ત્યાંના અરજદારની વિનંતીને નકારી કાઢી હતી. ઉદ્દેશ્યો અને કારણોનું નિવેદન, 'કોર્ટ', 'કાનૂની સેવા' ની વ્યાખ્યા તેમજ સદર અધિનિયમની કલમ ૨૧ નો અભ્યાસ કર્યા પછી, અહીં આપેલા કારણો ઉપરાંત, અમારો એવો અભિપ્રાય છે કે આક્ષેપિત આદેશમાં કેરળ ઉચ્ચ અદાલત દ્વારા અપનાવવામાં આવેલું અર્થઘટન ભૂલભરેલું છે.

> ૧૪. સદર અધિનિયમના ઉદ્દેશ્યો અને કારણોના નિવેદનમાં પુરાવા તરીકે એક વૈધાનિક સમર્થન માત્ર નિયમિત અદાલતોમાં કામના બાકી રહેલા બોજને ઘટાડશે નહીં, પરંતુ ગરીબો અને જરૂરિયાતમંદોના ઘરઆંગણે ન્યાય પહોંચાડશે અને ન્યાયને ઝડપી અને ઓછો ખર્ચાળ બનાવશે. હાથ પરના કેસમાં, નીચેની અદાલતોએ એવું ઠરાવવામાં ભૂલ કરી છે કે જો મેટર સિવિલ કોર્ટ દ્વારા મોકલવામાં આવી હોય તો જ તે ડિકી હોઈ શકે અને જો મેટર ફોજદારી કોર્ટ દ્વારા મોકલવામાં આવી હોય તો તે માત્ર ફોજદારી કોર્ટનો આદેશ હશે અને સદર

અધિનિયમની કલમ ૨૧ હેઠળ ડિકી નહીં હોય. સદર અધિનિયમ સિવિલ કોર્ટ અને ફોજદારી કોર્ટ દ્વારા કરવામાં આવેલા રેફરન્સ વચ્ચે આવો કોઈ ભેદ પાડતો નથી. ધ એન.આઈ. એક્ટની કલમ ૧૩૮ હેઠળ ફોજદારી કોર્ટ દ્વારા મોકલવામાં આવેલા કેસમાં પક્ષકારો વચ્ચે થયેલા સમાધાનના આધારે ચુકાદો પસાર કરવાની લોક અદાલતની સત્તા પર કોઈ પ્રતિબંધ નથી, અને કાલ્પનિક જોગવાઈના આધારે તેને સિવિલ કોર્ટ દ્વારા અમલ કરવા યોગ્ય ડિકી તરીકે ગણવી જોઈએ. આ સંબંધમાં, સુભાષ નરસપ્પા માંગરૂતે (૨૦૦૯ (૩) એ.આઈ.આર. બોમ્બે આર ૪૪૭) (ઉપર મુજબ) અને મેસર્સ વલારમથી ઓઈલ ઈન્ડસ્ટ્રીઝ (એ.આઈ.આર. ૨૦૦૯ મદ્રાસ ૧૮૦) (ઉપર મુજબ) માં લેવાયેલો અભિપ્રાય આ દલીલને સમર્થન આપે છે અને અમે તેનો સંપૂર્ણ સ્વીકાર કરીએ છીએ.

> ૧૫. સ્ટેટ ઓફ પંજાબ એન્ડ અન્ય વિરુદ્ધ જલોર સિંહ એન્ડ અન્ય (૨૦૦૮) ૨ એસ.સી.સી. ૬૬૦ : (એ.આઈ.આર. ૨૦૦૮ એસ.સી. ૧૨૦૯: ૨૦૦૮ એ.આઈ.આર. એસ.સી.ડબલ્યુ. ૧૧૯૬) માં આ અદાલતના ચુકાદાનો સંદર્ભ લેવો ઉપયોગી છે. સદર નિર્ણયનો રેશિયો એ હતો કે લોક અદાલતના "ચુકાદા" નો અર્થ કોઈ સ્વતંત્ર ચુકાદો અથવા નિર્ણય લેવાની પ્રક્રિયા દ્વારા પહોંચેલા અભિપ્રાય નથી. ચુકાદો આપવો એ માત્ર લોક અદાલતની સહી અને સીલ હેઠળ અમલવારી યોગ્ય આદેશના સ્વરૂપમાં, લોક અદાલતની હાજરીમાં પક્ષકારો દ્વારા સંમત થયેલા પતાવટ અથવા સમાધાનની શરતોને સામેલ કરવાનું એક વહીવટી

કાર્ય છે. આ ચુકાદાને બી.પી. મોઈદીન સેવામંદિર એન્ડ અન્ય વિરુદ્ધ એ.એમ. કુટ્ટી હસન (૨૦૦૯) ૨ એસ.સી.સી. ૧૯૮ (એ.આઈ.આર. ૨ ૦ ૦ ૮ એસ.સી. (સપ્લી) ૧૧૨૩) માં અનુસરવામાં આવ્યો હતો.

> ૧૭. ઉપરોક્ત ચર્ચામાંથી, નીચેના પ્રસ્તાવનો ઉદ્ભવે છે:

> ૧) સદર અધિનિયમની કલમ ૨૧ ની સ્પષ્ટ ભાષાને ધ્યાનમાં લેતા, લોક અદાલતના પ્રત્યેક ચુકાદાને સિવિલ કોર્ટની ડિકી માનવામાં આવશે અને તે રીતે તે કોર્ટ દ્વારા અમલવારી યોગ્ય છે.

> ૨) સદર અધિનિયમ સિવિલ કોર્ટ અને ફોજદારી કોર્ટ દ્વારા કરવામાં આવેલા રેફરન્સ વચ્ચે આવો કોઈ ભેદ પાડતો નથી.

> ૩) વિવિધ અદાલતો (સિવિલ અને ફોજદારી બંને), ટ્રિબ્યુનલો, ફેમિલી કોર્ટ, રેન્ટ કંટ્રોલ કોર્ટ, કન્ઝ્યુમર રેફ્રેસલ ફોરમ, મોટર એક્સિડન્ટ ક્લેઈમ્સ ટ્રિબ્યુનલ અને સમાન પ્રકૃતિના અન્ય ફોરમ દ્વારા મોકલવામાં આવેલા કેસોના સંબંધમાં પક્ષકારો વચ્ચે થયેલા સમાધાનના આધારે ચુકાદો પસાર કરવાની લોક અદાલતની સત્તા પર કોઈ પ્રતિબંધ નથી.

> ૪) જો ધ નેગોશિએબલ ઇન્સ્ટ્રુમેન્ટ એક્ટ, ૧૯૮૧ ની કલમ ૧૩૮ હેઠળ ફોજદારી કોર્ટ દ્વારા કોઈ મેટર મોકલવામાં આવી હોય તો પણ, કાલ્પનિક જોગવાઈઓના આધારે, સમાધાનના આધારે લોક અદાલત દ્વારા પસાર કરાયેલા ચુકાદાને સિવિલ કોર્ટ દ્વારા અમલ કરવા યોગ્ય ડિકી તરીકે ગણવો જોઈએ."

૧૩. સામાવાળા(ઓ) વતી એ વાતનો ઈનકાર કરવામાં આવ્યો નથી કે જે ચુકાદાના આધારે હાલના અરજદારોએ સદર ઓલ્ડ એક્ટની કલમ ૨૮એ હેઠળ અરજો કરી હતી તે ચુકાદો સદર ઓલ્ડ એક્ટની કલમ ૧૮ હેઠળ લોક અદાલત દ્વારા સંમતિની શરતોના આધારે આપવામાં આવ્યો હતો. તેથી, આવા ચુકાદા પર સદર ઓલ્ડ એક્ટની કલમ ૨૮એ ના હેતુ માટે આધાર રાખી શકાય છે.

૧૪. જો કે, વાંધો એ છે કે ૩૧/૧૦/૨૦૧૨ ના રોજ ચુકાદો પસાર થાય તે પહેલાં, હાલના અરજદારોએ સદર ઓલ્ડ એક્ટની કલમ ૨૮એ હેઠળ અરજો કરી હતી જે અપરિપક્વ હતી અને તેથી, સદર ઓલ્ડ એક્ટની કલમ ૨૮એ હેઠળનો લાભ હાલના અરજદારોને મળવાપાત્ર ન હતો.

૧૫. અમે નોંધી શકીએ કે જ્યાં સુધી સદર ઓલ્ડ એક્ટની કલમ ૧૮ હેઠળ ૩૧/૧૦/૨૦ 1 2 નો ચુકાદો ન આવ્યો ત્યાં સુધી, હાલના અરજદારો દ્વારા સબમિટ કરાયેલી કલમ ૨૮એ હેઠળની અરજોનો સામાવાળા નંબર ૧ દ્વારા નિકાલ કરવામાં આવ્યો ન હતો. નિર્વિવાદપણે, ચુકાદો આવ્યા પછી, હાલના અરજદારોની આવી અરજોનો નિર્ણય કરવામાં આવ્યો હતો. આ સંજોગોમાં, ભલે હાલના અરજદારોએ સદર ઓલ્ડ એક્ટની કલમ ૧૮ હેઠળ ચુકાદો આપવાના સમય કરતાં વહેલા આવી અરજો કરી હોય, આવી અરજોને ચુકાદાની તારીખે અથવા તે પછી કરવામાં આવેલી ગણી શકાઈ હોત, ખાસ કરીને જ્યારે હાલના

અરજદારોએ તેમની જમીનોના સંદર્ભમાં લેન્ડ એક્ટિવિઝિશન ઓફિસરે ચુકાદો પસાર કર્યા પછી આવી અરજો કરી હતી અને ખાસ કરીને જ્યારે સદર ઓલ્ડ એક્ટની કલમ ૨૮એ ની જોગવાઈ દાખલ કરવાનો વિધાનમંડળનો આશય એ જોવાનો હતો કે સદર નોટિફિકેશન હેઠળ આવરી લેવાયેલી અન્ય તમામ જમીનોમાં રસ ધરાવતી વ્યક્તિઓ કે જેમના માટે કોઈ રેફરન્સ કરવામાં આવ્યો નથી તેઓ સમાન સ્થિતિ ધરાવતી વ્યક્તિઓને રેફરન્સ કોર્ટ દ્વારા આપવામાં આવેલા સમાન લાભો મેળવી શકે જેઓ રેફરન્સ કોર્ટનો સંપર્ક કરી શક્યા હતા.

૧૬. સદર ઓલ્ડ એક્ટની કલમ ૨૮એ હેઠળ હાલના અરજદારો જેવી વ્યક્તિઓએ કોર્ટના ચુકાદાના આધારે વળતરના પુનઃનિર્ધારણ માટે કોર્ટના ચુકાદાની તારીખથી ત્રણ મહિનાની અંદર કલેક્ટરને લેખિત અરજ કરવી જરૂરી છે. અરજ કરવાના હેતુ માટે ત્રણ મહિનાની આવી જોગવાઈ કલેક્ટરને ચુકાદાની તારીખ પહેલાં કરવામાં આવેલી અને પેનિંગ રહેલી અરજો પર વિચાર કરતાં અટકાવશે નહીં. જો કે, તેનો અર્થ એવો નથી કે લેન્ડ એક્ટિવિઝિશન ઓફિસર દ્વારા સદર ઓલ્ડ એક્ટની કલમ ૧૧ હેઠળ ચુકાદો આપતા પહેલા સદર ઓલ્ડ એક્ટની કલમ ૨૮એ હેઠળ ફાઈલ કરાયેલી અરજોને પેનિંગ અરજો તરીકે ગણી શકાય કારણ કે જ્યાં સુધી સદર ઓલ્ડ એક્ટની કલમ ૧૧ હેઠળ વળતરનું નિર્ધારણ ન થાય ત્યાં સુધી આવો કોઈ પ્રસંગ ઉપસ્થિત થશે નહીં. તેવી જ રીતે, જો આવી અરજનો સદર કલમ ૧૮ હેઠળનો ચુકાદો આવે તે પહેલાં અપરિપક્વ

તરીકે પહેલેથી જ નિકાલ કરવામાં આવ્યો હોય, તો સદર નોટિફિકેશન હેઠળ આવરી લેવામાં આવેલી સંબંધિત વ્યક્તિ કે જે ચુકાદાના આધારે વળતરનું પુનઃનિર્ધારણ ઈચ્છે છે તેણે આવા હેતુ માટે ચુકાદાની તારીખથી ત્રણ મહિનાની અંદર નવેસરથી અરજ કરવાની જરૂર રહે છે.

૧૭. હાલના કેસમાં, હાલના અરજદારોએ કોર્ટ સમક્ષ સંમતિની શરતો રજૂ થયા પછી અરજો કરી હતી. તેથી, એવું કહી શકાય કે હાલના અરજદારો પાસે સદર ઓલ્ડ એક્ટની કલમ ૨૮એ હેઠળ અરજો કરવા માટેનું કારણ ઉપલબ્ધ હતું જેથી તેઓ પણ ચુકાદાના સમાન લાભો મેળવી શકે જે સંમતિની શરતોના આધારે પસાર થવાનો હતો. હાલના અરજદારો દ્વારા અપનાવવામાં આવેલા આવા માર્ગ સામે અમને કંઈ વાંધાજનક જણાતું નથી. જો કે કાનૂની પરિભાષામાં, એવું કહી શકાય કે જે તારીખે ચુકાદો આપવામાં આવ્યો હતો તે સદર લીગલ સર્વિસ એક્ટની કલમ ૨૧ હેઠળ કલ્પના કરાયેલ માન્ય ડિક્રી કે આદેશની પ્રભાવી તારીખ છે અને તેની અસર સંમતિની શરતો સબમિટ કરવાની તારીખ સુધી પાછલી અસરથી લાગુ થઈ શકે નહીં. જો કે, હાલના અરજદારો દ્વારા સદર ઓલ્ડ એક્ટની કલમ ૨૮એ હેઠળ કરવામાં આવેલી અરજો ચુકાદો ન આવ્યો ત્યાં સુધી પેન્ડિંગ રહી હોવાથી અને સામાવાળા નંબર ૧ દ્વારા આવી અરજો પર વિચારણા ચુકાદાની તારીખ પછી થઈ હોવાથી, અમારો એવો અભિપ્રાય છે કે આવી અરજો ચુકાદાની તારીખ પહેલાં કરવામાં આવી હતી તેવા કારણોસર ના મંજૂર કરી શકાઈ

ન હોત.

૧૮. ઉપર જણાવેલા કારણોસર, અરજીઓ આંશિક રીતે મંજૂર કરવામાં આવે છે. સામાવાળા નંબર ૧- સ્પેશિયલ લેન્ડ એક્ટિવિઝિશન ઓફિસર દ્વારા કરવામાં આવેલા આક્ષેપિત આદેશો રદ અને સેટ અસાઈડ કરવામાં આવે છે. સામાવાળા નંબર ૧ ને હાલના અરજદારો દ્વારા સદર ઓલ્ડ એક્ટની કલમ ૨૮એ હેઠળ કરવામાં આવેલી અરજોનો નિર્ણય તેમના પોતાના ગુણદોષના આધારે અને કાયદા અનુસાર કરવાનો નિર્દેશ આપવામાં આવે છે. સામાવાળા નંબર ૧ આ આદેશ મળ્યાની તારીખથી ત્રણ મહિનાના સમયગાળાની અંદર આવી અરજો પર નિર્ણય લેશે.

સહી/-

(જયંત પટેલ, ન્યાયમૂર્તિ)

સહી/-

(સી.એલ.સોની, ન્યાયમૂર્તિ)

ઓમકાર

This judgment has been translated using AI Tool – SUVAS.

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgement in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgement shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.